

**Workshop
Samverkan
Lärcentrum
2025**

REGION
SÖRMLAND

1. Bakgrund

Workshopen "Tillsammans för fler utbildade" 2025 arrangerades på förmiddagen den 5 november i Campus Katrineholms lokaler i tidigare Tekniska skolan i centrala Katrineholm. Deltagare från universitet, kommuner och regionen samlades för en gemensam workshop om framtidens utbildningsmöjligheter i Sörmland. Målet var att genom inspirerande presentationer, samtal och gruppdiskussioner föda nya idéer som kan bli konkreta initiativ och vägar framåt för att ytterligare stärka samverkan mellan lärosäten, lärcentra och regionen..

2. Summering

Förmiddagen var innehållsrik med både föreläsningar och huvuddelen – workshopen. Moderator Tobias Söderberg höll i taktpinnen och ledde deltagarna mot det gemensamma syftet: att identifiera konkreta sätt att tillsammans öka möjligheten till utbildning

i Sörmland. Efter frukost och mingel följde föreläsningar om läget i Sörmland, livslångt lärande, regional samverkan och de kommunala lärcentrumens möjligheter. Därefter fördelades deltagarna i fyra grupper och diskuterade vilka hinder man upplever för utbildning idag, hur man kan samverka och vilka gemensamma initiativ eller pilotprojekt som kan startas 2026. Genom att ha så konkreta frågeställningar skapades förutsättningar för många goda förslag, vilket kom fram i gruppernas summeringar i slutet. Här gällde de främsta förslagen förbättring av VFU (verksamhetsförlagd utbildning) och LiA (lärande i arbete), stärkt samverkan med näringslivet, fokusgrupper och engagemang för SYV, samt inte minst ökad kunskapsspridning om vilka utbildningsmöjligheter som finns.

3. Inflygning: Region Sörmland

Läget i Sörmland – utbildningsnivå, utmaningar och möjligheter

Morgan Andersson, Strateg Näringsliv och Arbetsmarknad inom Hållbar Regional Utveckling på Region Sörmland, inledde dagen. Han riktade ett särskilt välkommen till gästerna från Region Västmanland innan han höll en genomgång av den regionala utvecklingsstrategin.

Sörmland ska vara ett socialt hållbart samhälle med goda och jämlika livsvillkor, där människor lever ett gott liv med god hälsa och utan orättfärdiga skillnader.

Av regionens fem prioriterade inriktningar för hållbar utveckling, låg dagens fokus tydligt på livslångt lärande och samverkan för stärka kompetensförsörjningen.

En av Sörmlands stora utmaningar är att många högutbildade pendlar ut ur länet, samtidigt som andra pendlar in. Målet är förstås att fler ska vilja flytta hit – och även stanna kvar. Med hjälp av en kartbild gav Morgan en påminnelse om att Sörmland är lätt att resa igenom i öst-västlig riktning med flertalet stora vägar. Däremot är det inte smidigt i nord-sydlig riktning, något som påverkar både arbetsmarknad och utbildningsmöjligheter. Östra Sörmland har starka band till Stockholms arbetsmarknad, vilket är positivt samtidigt som det försvårar möjligheten att behålla kompetenser i länet. Västra Sörmland har inte samma kopplingar till Stockholm och här är utmaningarna ofta större.

En av målsättningarna i Sörmlands näringslivsstrategi är att erbjuda goda utbildningsvägar. En viktig överenskommelse mellan Region Sörmland och MDU (Mälardalens universitet) har gemensamt fokus på forskning, innovation och samverkan. För de kommande åren är tre områden särskilt prioriterade:

- Kompetensförsörjning
- Framtidsforum
- Livslångt lärande

Utbildningsnivå under riksgenomsnittet

Morgan presenterade statistik över utbildningsnivån i länet. Sörmland ligger lågt nationellt, och skillnaderna mellan män och kvinnor är fortfarande stora. I Sörmland var skillnaden 16 procent 2024, jämfört med omkring 14 procent för hela riket. Strängnäs har högst utbildningsnivå i länet, men ligger ändå under riksgenomsnittet. Det finns även positiva tecken, bland annat att kvinnorna utbildar sig mest i samtliga kommuner. Trots det hamnar Sörmland totalt på plats tre från slutet i landet när det gäller kvinnor med eftergymnasial utbildning. Motsvarande för män är fjärde plats från slutet. I båda fallen toppar Stockholm, medan Dalarna

ligger sist bland kvinnor och Gävleborg bland män. Morgan påpekade att det finns många orsaker bakom skillnaderna och resultaten, varav stora delar troligtvis rör kultur och långsiktiga strukturer.

Det är så viktigt med föräldrar som har arbete, för det påverkar barnens närvaro i skolan och deras framtida möjligheter.

Moderator Tobias Söderberg lyfte här också fler samhällsutmaningar, som barnfattigdom och sjunkande medellivslängd för kvinnor. En fråga lyftes gällande vilka insatser som görs i länet för att bemöta utmaningarna. Morgan berättade att det pågår analyser, även om han själv inte arbetar direkt med frågan.

4. MDU: Livslångt lärande och regional samverkan – vägar framåt

Cecilia Bjursell, prorektor vid Mälardalens universitet, tog vid och gav en inspirerande inblick i MDU:s roll i regionen. Hon började med att lyfta att studenterna på ett lärosäte ofta kommer från regionen och att närhet till lärosätet är en viktig del i beslutet att börja studera. Sedan presenterades nuläget på MDU.

Cecilia beskrev MDU som ett barn av både Sörmland och Västmanland. Stort fokus ligger på

samverkan och hur universitetet och regionens näringsliv kan samarbeta ännu bättre för att möta kompetensbehoven.

MDU har cirka 19 000 studenter, 60 utbildningsprogram och 900 kurser som spänner över allt från framtidens energi och inbyggda system till innovation, hälsa, välfärd, utbildningsvetenskap och matematik. En av utbildningarna är MOMDU, med en unik inriktning mot kammarmusik och kammaropera. Eleverna studerar på Västerås slott för några av landets främsta musiklärare för att nå sin fulla potential som instrumentalister och sångare.

MDU är ett progressivt och samverkande universitet där vi tillsammans formar en hållbar framtid.

På nationell nivå har regeringen annonserat att det i nuläget inte tillkommer nya studieplatser i högre utbildning. Dessutom har det skett en höjning av ersättningen per student. Det innebär visserligen färre studenter, påpekade Cecilia, men istället medför det ökade resurser per person och större möjligheter att ytterligare höja kvaliteten. Hon passade också på att kommentera det större utbildningssystemet, inte minst folkhögskolorna som en viktig del av det regionala utbildningslandskapet genom sin möjlighet att jobba med hela livssituationen på internaten.

Samverkan i praktiken

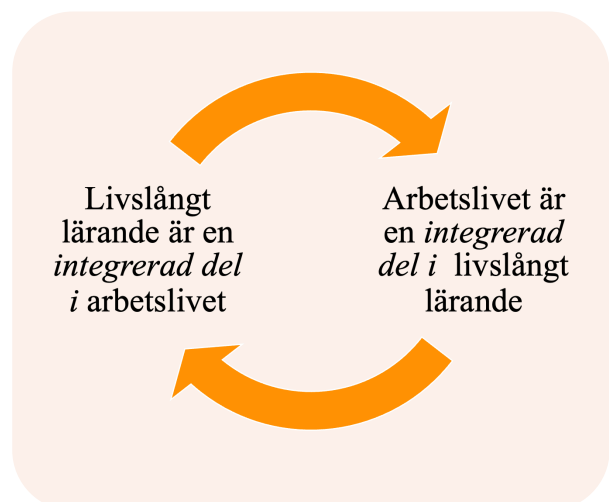
MDU samarbetar brett med både kommuner, regioner och stora företag. Cecilia beskrev samverkan med företagen som en dubbelriktad process: vad kan universitetet bidra med – och vad kan man ta emot? Samverkansplattformar används flitigt, och utbildning och arbetsliv blir alltmer sammanflätade. Livslångt lärande är numera en process, där båda sidor påverkar och stärker varandra.

Om AI, kortkurser och nya utbildningsvägar

Idag är AI naturligtvis en central del av utbildningar, liksom i samhället i stort. Tekniken är fortfarande så ny att lärare och studenter lär sig samtidigt, vilket kräver både flexibilitet och nyfikenhet. Det gäller att snabbt nå ut med ny kunskap utan att kvaliteten äventyras. Arbeta för att hitta effektiva lösningar pågår intensivt, och här lyftes mikrokurser och utveckling av öppna lärresurser (OER) som exempel på möjliga vägar framåt.

MDU erbjuder ett flertal möjligheter för yrkesverksamma, både formell och icke-formell utbildning:

- Formell utbildning
 - Expertkurser
 - Forskarutbildning
 - Program, grundnivå
 - Program, avancerad nivå
 - Step-in-kurser/program
- Icke-formell utbildning
 - Uppdragsutbildning
 - MOOC (Massive Open Online Courses)
 - Öppna föreläsningar (OER)
 - Samverkansplattformar och FoU
 - KPU-varianter (omställningsstudiestöd)
 - Nya former, exempelvis mikromeriter, distans på plats och automatiserad utbildning

Utöver poänggivande kurser, nätverk och öppna lärresurser, finns alltid möjligheten att göra unika anpassningar av utbildningar genom uppdragsenheten.

Vinnova-rapport – infrastruktur för livslångt lärande

För att ytterligare belysa hur regionen kan tänka i sitt arbete kring kompetensförsörjning lyfte Cecilia en rapport från Sveriges innovationsmyndighet Vinnova från 2021. Rapporten beskriver vad som krävs för en hållbar infrastruktur för vuxnas lärande. Framför allt två områden bör diskuteras för den framtida utvecklingen: förändringar i synsätt och arbetssätt gällande vuxnas lärande samt hur satsningar som genomförts bidrar till en hållbar utveckling. Här är lärcentrum viktiga delar, en tydlig hubb som behövs för att hålla ihop helheten. Rapporten listar följande rekommendationer för fortsatt arbete:

- Skilj vuxnas livslånga lärande från barn- och ungdomsskolan. Stärk vuxnas lärande, både inom dagens system och genom nya satsningar.
- Förstärk samverkan kring kompetensförsörjning mellan arbetsmarknad, utbildning, näringsliv och regional utveckling. Fokusera på gemensam problemlösning och utbildningsinnovation.

- Gör utbildningsutbudet lättare att förstå, för både individer och organisationer. Stärk valideringsmöjligheter, inte bara akademiska meriter utan även annan erfarenhetsbaserad kompetens.
- Integrera hållbarhet och likabehandling i direktiv, utredningar och myndighetsuppdrag, för att ge alla möjlighet att delta i livslångt lärande.

Reflektioner från deltagarna

Diskussionerna efteråt rörde flera viktiga områden, som behovet av flexibla utbildningsvägar, skillnader i studievana och kultur, och hur validering ska fungera i praktiken. Många arbetsgivare värderar faktiskt kompetens och erfarenhet högre än formella poäng. Samtidigt är intyg och dokumentation nödvändiga för individens möjligheter att ta nästa steg, en inte så enkel balansgång alltid. Flera deltagare gav goda exempel från egna verksamheter, där korta innovationskurser och seminarier gett direkt effekt. Det påpekades också att formella högskolepoäng fortfarande har en självklar plats, särskilt inom mer reglerade yrken. Sammanfattningsvis konstaterades att både flexibilitet och kvalitet behövs, och utvecklingen gällande hur vi pratar om och mäter kompetens måste fortsätta.

5. Presentation från Campus Nyköping och Campus Katrineholm

Kommunala lärcentrum – möjligheter, samverkan och exempel från verkligheten

Näst på tur på agendan var Sara Eliasson, enhetschef på Campus Nyköping, och Malin Hellmér, verksamhetsledare på Campus Katrineholm. Tillsammans gav de en tydlig och engagerande bild av vad kommunala lärcentrum är, och varför de spelar en så viktig roll.

Begreppet lärcentrum är inte nytt. De började etableras i slutet på 1990-talet när regeringen ville göra det lättare att studera och kommuner såg att det fanns nytta att skapa lokala mötesplatser för distansstudenter. Lärcentrum har egentligen inte någon strikt definition, utan kan se olika ut gällande omfattning, organisation och finansiering. Gemensamt är att de i praktiken fungerar som stödnävar för vuxnas lärande.

Verksamheten har förändrats över tid. Tidigare handlade det mest om högre studier, medan det idag fungerar som ett bredare stöd för alla vuxna som vill ta nästa steg i sin utbildning. Dock är högskoleverksamheten på Campus Katrineholm och Campus Nyköping fortsatt inriktad på högre studier.

Varför lärcentrum behövs

Sara och Malin beskrev lärcentrumens tre M: mäklare, mötesplats, motor. Mäklare för att de är en sammanhängande länk mellan utbildning och arbetsliv, mötesplats för att de fungerar som ett socialt nät, och motor för att de driver på utvecklingen. Detta kan sammanfattas i tre "varför":

- Ökad tillväxt och utveckling i kommunen
- Lokal kompetensförsörjning, särskilt viktigt i regioner där många unga flyttar
- Breddad rekrytering, att sänka trösklarna för dem som inte trodde de kunde plugga. Enligt UHR (Universitets- och Högskolerådet) bidrar olika distributionsformer av högskoleutbildning, som exempelvis kommunala lärcentra, till breddad rekrytering.

Att sänka trösklarna till studier

Många av vuxna i Sörmland som vill söka sig till utbildningar har inte studerat på länge, saknar studieteknik och tvivlar på att de "hör hemma" i högre utbildning. På grund av familjesituationen funkar det heller inte för dem att pendla timtals dagligen till Mälardalens universitet eller till högskolor i Stockholm och Linköping. Det är mot bakgrund av dessa utmaningar som lärcentrum som Campus Katrineholm och Campus Nyköping

kan göra verklig skillnad. Med små grupper, flexibel utbildning delvis på distans med klasskamrater, närvarande pedagogiskt stöd och en miljö där man blir sedd, vågar fler ta steget att börja – och få ork att fortsätta.

Jag trodde inte jag var en sådan som pluggade.

Sara och Malin visade här filmer med Elin, som läst tekniskt basår i Katrineholm, och Johanna, som utbildat sig till lärare via Campus Nyköping. Båda filmerna var inspirerande exempel på vad lokal tillgång till utbildning kan betyda.

Elin:

<https://youtu.be/YQGqKHWMIaw>

Johanna:

<https://youtube.com/shorts/TJMyloHvjSQ?si=MyTfkKTY3RcuWziP>

Samverkan med MDU och andra lärosäten – att ge och få

Lärcentrum samverkar brett med universitet, högskolor och arbetsgivare, genom utbildningar som genomförs platsbundna, utlokaliserade eller i hybridform. Några av de mest lyckade formerna av utbildning är:

- Korta kurser (MOOC och kvällsföreläsningar om exempelvis AI, klimat, hälsa och cirkulär ekonomi.
- Tekniskt basår, mycket populärt bland lokala vuxna som vill få behörighet till ingenjörsprogram på universitet utan att behöva flytta omgående.
- Mentorsprogrammet – ett samarbete med Linköpings universitet där erfarenhet och utbildning matchas med kommunernas behov.

De största fördelarna som samverkan ger för lärosätena är bättre marknadsföring, högre fyllnadsgrad, närhet till studenterna och möjlighet att nå nya målgrupper.

I det omvända perspektivet kan lärcentrum ge viktiga insikter tillbaka, som bland annat:

- god lokal kännedom om målgrupper
- nätverk med kommuner och företag
- tentamensservice för distansstudier
- stöd till både lärosäten och studenter

Sara och Malin påpekade att många fortfarande inte känner till att lärcentrum finns och ett gediget kommunikationsarbete behövs. Men det finns också lyckade kampanjer att inspireras av, exempelvis "Kom och snacka med oss"-bussen tillsammans med Linköpings universitet.

Utmaningar och frågor framåt

Ett återkommande område som diskuterades var behovet av långsiktighet. Antalet utbildningsplatser, samverkansavtal och finansiering varierar mycket över tid. "Hur gör vi detta stabilt?" var en fråga som engagerade många. En kommentar lyftes också om eventuell konkurrens mellan orter, till exempel när både Katrineholm och Nyköping erbjuder samma utbildning. Svaret var tydligt – det handlar inte om konkurrens, utan istället om att samverka för att ge fler vuxna en chans att vidareutbilda sig. Dessutom upplever många i målgruppen att avståndet mellan Katrineholm och Nyköping är för långt för daglig pendling.

Tillsammans

Avslutningsvis betonade både Malin och Sara att lärcentrum ska vara möjliggörare, det vill säga platser där studenter, kommuner, lärosäten och arbetsliv kan mötas. Det finns redan två starka verksamheter i Nyköping och Katrineholm, men önskan är att växa ytterligare och utveckla fler lösningar tillsammans med andra.

Vi finns nära både människorna och arbetslivet – vi hör behoven först.

6. Workshop: Hur ökar vi möjligheterna till utbildning i Sörmland?

Sista punkten för dagens träff var en workshop. Moderator Tobias förklarade upplägget och att nu var dags att jobba. Deltagarna funderade först individuellt på respektive steg i några minuter och diskuterade sedan tillsammans i sin grupp. Arbetsmetoden följde ordningen 1) Tänk på hindren, 2) Tänk på möjligheterna och 3) Tänk på hur vi gör det.

Här följer en sammanfattning av grupparbetet, diskussionerna och idéerna i rummet.

Steg 1: Vilka hinder står i vägen för att fler ska kunna utbilda sig i Sörmland?

På individnivå

- Normer, traditioner och socioekonomiska förutsättningar
- Tror inte att studier är "för mig", låg studievana
- Rädsla för skoluppgifter, prov eller att ta studielån

- Svårt att kombinera studier med jobb och familj
- Brist på kunskap om utbildningsvägar och om att lärcentrum finns
- Osäkerhet kring nytta och om detta leder till ett bättre jobb
- Språk- och kulturkrockar
- Låg motivation när kopplingen till framtiden är otydlig

På samhällsnivå

- Ojämlika förutsättningar mellan kommunerna
- Bristande kommunikation om möjligheterna
- Gamla föreställningar om hur utbildning "ska" se ut
- Språkliga och kulturella utmaningar
- Ingen sammanhängande struktur för livslångt lärande
- Lärosäten förlänger inte alltid utbildningar på lärcentrum

På organisations- och systemnivå

- Komplicerad terminologi och svårt att hitta rätt utbildning
- Otydliga uppdrag och osäkra finansieringsmodeller
- Kort tidshorisont, svårt att jobba långsiktigt
- SYV-insatser saknas eller kommer in för sent
- Ersättningsmodeller som hindrar småskaliga och innovativa upplägg
- Brist på nationell styrning kring vuxnas lärande

Övriga reflektioner i rummet

- "Vi pratar ofta om livslångt lärande, men alla förstår inte vad det betyder."
- "Vi informerar, men vi kan inte ta det för självklart att människor uppfattar eller förstår."
- Det behövs mer uppsökande arbete och bättre stöd till arbetsgivare.
- Det finns behov av att ta in fler perspektiv, bland annat SYV.

Steg 2: Hur kan region, lärcentrum och lärosäten samverka för att sänka hindren?

Samverkan och relationer

- Jobba tätare ihop mellan lärosäten, lärcentrum och arbetslivet
- Stärka den lokala kopplingen och förtydliga lärcentrum som nav mellan individer och arbetsgivare
- Möta målgrupperna där de är, använda enklare språk och göra mer uppsökande insatser
- Lyfta problem som hindrar utveckling, som exempelvis logikkrockar och policyfrågor

Kommunikation och motivation

- Skraddarsy information till olika grupper
- Använd inspiratörer, som exempelvis studenter med utländsk bakgrund
- Motivera elever redan i grundskolan
- Lyfta exempel, visa studievägar, skapa drömmar

Stödstrukturer

- Tillgängliggöra SYV, vilket uttrycktes som drömmen om "en SYV per individ" (digital eller mänsklig)
- Stärka mentorsprogram och stödpersoner
- Bygga system där individens lärresa syns och följs upp

Utbildningsutbud och arbetslivskoppling

- Anpassa utbildningar efter arbetsgivarnas behov
- Utöka möjligheterna till uppdragsutbildning
- Skapa fler korta kurser, MOOC och flexibla upplägg
- Värna VFU, LiA och arbetsmarknadsnära utbildning

Steg 3: Förslag, idéer och möjliga initiativ

Idéer från grupperna

- Kartlägga målgrupper och behov – vad vill vuxna faktiskt studera?
- Ta fram en interaktiv karta över Mälardalens utbildningsmöjligheter
- Skapa ett gemensamt projekt: lärcentrum + lärosäten + arbetsliv
- Stärka kunskapen om lärcentrum hos lärosätena
- Samla arbetsgivare i gemensamma initiativ
- Satsa på utbildningar som efterfrågas lokalt
- Visualisera infrastrukturen för vuxnas lärande
- Se varje individs förmåga, bland annat med hjälp av en egen SYV som följer med
- Skapa bättre förutsättningar för lärare att samverka mellan skolor och näringsliv
- Debattinlägg mot lagar och ersättningsystem som motverkar breddad rekrytering
- Utveckla SPID-projektet (Sustainable Production powered by Industrial Digitalisation) med lärcentrum som noder
- Mer systematik kring arbetsmarknadsinformation i skolan

Några drömscenarier

- En SYV per individ – kanske digital, kanske AI-driven
- Studier finansierade efter arbetsmarknadens behov
- Ett sömlöst system där individens kompetenser följer med genom hela livet

Avslut: Summering och nästa steg

Behov – vad behövs för att ovanstående ska hända?

- Mer analys, mer kartläggning och tydligare ägarskap
- Långsiktiga projekt, budget och uppdrag
- Ökat kursutbud och fler flexibla utbildningsvägar
- Stärkt decentralisering – utbildning nära vardagslivet

Vad kan vi göra direkt?

- Boka nästa möte
- Sätta ihop en arbetsgrupp med både lokala och regionala deltagare
- Bjud in kommunikatörer, SYV och relevanta aktörer
- Starta fokusgrupper med studenter och vuxna

- Mobilisera den egna organisationen
- Samordna kontakter med lärcentrum, kommuner, lärosäten och länsstyrelsen (MDU börjar titta på var ägarskapet skulle kunna ligga)
- Börja jobba med att ta fram en karta över lärcentrum och utbildningar
- Jobba vidare med marknadsförings- och PR-insatser för yrken och utbildningsvägar, som exempelvis film
- Praktiskt jobba för att förbättra VFU och LiA.

Sammanfattningsvis visade dagen att det både finns hinder och stora möjligheter. Men framför allt finns en tydligt och stark vilja att göra något tillsammans. Man var överens om att det är just denna lösningen handlar om: mer samverkan, tydligare struktur och mod att tänka nytt för livslångt lärande i Sörmland.

REGION
SÖRMLAND